

TAUNO A. TUOMINEN

OLUTRAVINTOLAKOKEILUN TULOKSET

Vuosien 1963—65 aikana järjestettiin maassamme ns. olutravintolakokeilu, jonka tarkoituksena oli selvityksen hankkiminen olutravintoloiden toimintaedellytyksistä. Kokeilu suoritettiin Oy Alkoholiliike Ab:n johdolla yhtiön hallintoneuvoston ja johtokunnan päätöksiin nojautuen. Sen toimeenpano tapahtui yhteistyössä suurimpien ravintolalalla toimivien keskusjärjestöjen, Suomen Hotelli- ja Ravintolaliitto r.y:n, Kulutusosuuskuntien Keskusliitto r.y:n ja Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan kanssa, jotka osallistuivat kokeiluun jäsenyritystensä välityksellä. Alkoholiliikkeen taholta otettiin kokeiluun osaa sen tytäryhtiö, Kanta-ravintolat Oy.

Kun kokeilusta on julkaistu tutkimusl¹⁾oste¹⁾, ei tämän lyhyen artikkelin puitteissa liene aiheellista käsitellä kokeilun alkoholipoliittista perustaa eikä niitä moninaisia vai-

heita, jotka johtavat kokeilusuunnitelman muotoutumiseen.

Kokeilun tavoitteet

Olutravintolakokeilua hahmoteltaessa oli esillä mm. kaksi suurta kysymystä: Missä määrin alkoholijuomien kulutusta kyetään ohjaamaan muista juomista olueen? Saa-daanko ja kuinka paljon oluen vähittäis-myynnin ja anniskelun kulutussuhteita muutetuksi ravintolakäytön eduksi? Kokeilulle asetettiin kuitenkin käytännön syistä sup-peammat tavoitteet, jotka pelkistettiin seuraavaan muotoon:

Olutravintolakokeilun tavoitteena on hankkia selvitys siitä, millä edellytyksillä erilaisissa suomalaisissa olosuhteissa voidaan perustaa ja hoitaa alkoholipoliittisesti tarkoituksenmukaisia olutravinto-loita.

Tavoitteita määriteltäessä tähdennettiin erityisesti kahta näkökohtaa: kokeiluravin-

¹⁾ Olutravintolakokeilu, Oy Alkoholiliike Ab (Tauno A. Tuominen), Helsinki 1966, 111 s.

toloiden tuli olla alkoholipoliittisesti hyväksyttäviä, viihtyisiä ja hyvin hoidettuja, ja niiden tuli samanaikaisesti muodostua liikelatoudeltaan terveiksi, ilman yhteiskunnan tukea itsensä kannattaviksi.

Kokeilutavoitteet nojautuivat olettamukseen, että myös meidän maassamme olisi edellytyksiä alkoholipoliittisesti tarkoituksemukaisten olutravintoloiden toiminnalle. Tähän olettamukseen odotettiin kokeilun antavan vastauksen. Alkoholipoliittisen tarkoituksenmukaisuuden selvittäminen edellytti akuuttien haittavaikutusten seuraamista, mutta mm. kroonisten alkoholihaittojen mahdolliset muutokset oli jätettävä kokeilun ulkopuolelle.

Kokeilun toimeenpano

Kokeilu on tapahtunut voimassa olevaa väkijuomalainsäädäntöä sekä anniskeluravintoloita koskevia säännöksiä ja määräyksiä noudattaen. Siihen on osallistunut yhteensä 26 olutravintolaa, joista yksitoista Kantaravintolat Oy:n sekä viisi Suomen Hotelli- ja Ravintolaliiton, viisi KK:n ja neljä SOK:n jäsenyritysten ja yksi työväenyhdistyksen ravintola. Ravintolat ovat toimineet eri puolilla maata erisuuruisissa kaupungeissa, kahdessa kauppalassa ja kahdeksassa maalaiskunnassa.

Kokeilua toimeenpantaessa kiinnitettiin erityistä huomiota kahteen näkökohtaan. Kokeilu pyrittiin suorittamaan siten, että ravintolan toimesta tapahtuva asiakkaiden ohjaus holhoavin normein supistuisi väkijuomalainsäädännön asettamissa rajoissa mahdollisimman vähiin. Toisaalta pantiin painoa sille, että kokeiluolosuhteet olisivat sellaiset, joissa kuka tahansa hyväksyttävä alan yrittäjä joutuisi olutravintolan perustamaan ja sitä hoitamaan. Tarkoituksena oli taata tulosten suurin mahdollinen objektiivisuus.

Tulosten arviointiperusteet

Kokeilun alkoholipoliittisten tulosten ar-

vioiminen on tapahtunut kunnallis- ja poliisiviranomaisten lausuntojen, Alkoholiliikkeen oman tarkastustoiminnan yhteydessä kertyneen aineiston sekä alkoholinkulutuksen kehitystä kuvaavan tilastomateriaalin perusteella. Tässä kirjoituksessa ei ole tilan puutteen vuoksi mahdollista toistaa selosteessa julkaistuja viranomaisten lausuntoja.

Liiketaloudelliset tulokset ovat perustuneet kokeiluravintoloiden kirjanpidosta saatuihin tietoihin, jotka ovat koskeneet liikevaihtoa, investointeja, tuottoja ja kustannuksia. Näiden tietojen muokkauksesta tulostyöhydistelmiä varten tehdään selkoa tuonnempana.

Alkoholipoliittiset yleistulokset

Viranomaisten lausuntojen mukaan kokeiluravintolat ovat muodostuneet viihtyisiksi niin rakenteen, sisustuksen kuin palvelutasonkin puolesta.

Järjestyksenpidon suhteen ei kokeiluravintoloissa ole ilmennyt mitään maininnan arvoisia vaikeuksia. Yhtään ravintolan toiminnasta aiheutunutta järjestyshäiriötä ei ole todettu. Tätä tulosta on pidettävä varsin merkityksellisenä, kun otetaan huomioon, että maaseudun kokeiluravintoloissa ei ole ollut vahtimestaria yleensä muulloin kuin lauantaisin ja sunnuntaisin, että muista ravintoloista yksi on toiminut kokonaan ja pari osan päivää ilman vahtimestaria ja että viidessä ravintolassa on ollut naishenkilö vahtimestarina. Anniskeluravintoloiden olemassaolo sinänsä on kuitenkin syynä eräisiin järjestyksenpidon piiriin kuuluviin ilmiöihin. Esimerkkinä voidaan mainita kokeiluravintolan asiakkaaksi päihtyneenä pyrkineen henkilön sisäänpääsyn estäminen, joka on saattanut johtaa järjestysviranomaisen paikalle kutsumiseen. Niin ikään on ravintolasta sulkemisaikaan poistuneiden asiakkaiden aiheuttamasta häiriöstä kerrottu erästä kokeiluravintolaa koskevassa lausunnossa. Mainittakoon, että olutravintoloi-

den sijoittaminen kaupunkien varsinaisten keskusta-alueiden ulkopuolelle ei ole osoittautunut alkoholipoliittiselta kannalta haitalliseksi.

Oluen anniskelu on kokeiluravintoloissa hoidettu yleisesti ottaen moitteettomasti; anniskelun toimittamisessa havaitut epäkohdat ovat olleet määrältään vähäisiä ja laadultaan lieviä. Anniskelunhoidossa tapahtuvista rikkomuksista on raskaimpina pidettävä anniskelua alaikäisille (alle 18-vuotiaille) ja päihtyneille asiakkaille sekä päihtymykseen johtanutta anniskelua. Kokeiluvuosina on Alkoholiliikkeen tietoon tullut kaksi kokeiluravintoloita koskevaa tapausta, joissa on todettu suoritettua anniskelua alle 18-vuotiaille. Näitä tapauksia tutkittaessa on lieventävinä näkökohtina ilmennyt, että asiakkaat olivat kooltaan ja ulkonäöltään vaikuttaneet huomattavasti yli 18-vuotiailta. Kyseessä olevia ravintoloita on kuitenkin Alkoholiliikkeen taholta asianmukaisesti varoitettu. Päihtyneille henkilöille tai päihtymykseen johtanutta anniskelua ei kokeiluravintoloiden tarkastuksissa ole havaittu.

Siitä huolimatta, että poliisiviranomaiset eivät ole joutuneet pidättämään yhtään päihtynyttä itse kokeiluravintoloissa, ovat pidätetyt useissa tapauksissa ilmoittaneet päihdyttävän juoman saantipaikaksi kokeiluravintolan. Näiden tarkistamattomien pidätysmäärien mukaan on kokeiluravintoloiden 'tilille' tullut keskimäärin yksi pidätysravintolaa kohden kuukaudessa vuonna 1965. Helsingin, Tampereen ja Turun kohdalla keskiarvo on 1,5, muiden kaupunkien ja kauppaloitten 1,2 ja maalaiskuntien 0,4; maaseudulla ei useimpien ravintoloiden osalle ole tullut yhtään pidätystä koko vuonna 1965.

Kokeiluravintoloiden aiheuttamien pidätysten vähäisyys käy huomattavan ilmeiseksi, kun pidätyslukuja verrataan koko maan tilastoihin ja ne suhteutetaan käytetyn alkoholin määrään. Vuonna 1965 oli puh-

**LASKETTU ALKOHOLINKULUTUS
YHTÄ TILASTOITUA JUOPUMUS-
PIDÄTYSTÄ KOHDEN v. 1965
(litraa 100 %-n alkoholia)**

*Kokeilu-
ravintolat*

342

*Anniskelu
(kaikki
ravintolat)*

124

*Vähittäis-
myynti*

108

taaksi alkoholiksi laskettu alkoholinkulutus yhtä tilastoitua pidätystä kohden vähittäismyynnissä keskimäärin 108 litraa, anniskelussa kaikki ravintolat huomioon ottaen 124 litraa ja kokeiluravintoloissa 342 litraa (kuvio 1). Näin ollen alkoholimäärä, josta kokeiluravintoloissa oli seurauksena yksi juopumuspidätys, aiheutti keskimäärin 2,8 pidätystä, kun juoma nautittiin yleensä ravintolassa, ja 3,2 pidätystä, kun juoma oli vähittäismyynnistä hankittua. Juopumuspidätyksillä mitattuna kokeiluravintoloiden haittavaikutukset ovat siten jääneet noin kolmannekseen siitä, mitä on ollut seurauksena muusta alkoholinkäytöstä.

Edellä selostetun eron vaikutus näkyy myös jo koko maata koskevista tilastoista. Vaikka oluen osuus puhtaaksi alkoholiksi lasketusta kokonaiskulutuksesta on vuodesta 1961 vuoteen 1965 jatkuvasti noussut (19,6, 20,3, 20,7, 22,4 ja 23,8 %), on oluen aiheuttamien juopumuspidätysten osuus pidätysten kokonaismäärästä osoittanut samoina vuosina alenevaa suuntaa (10,0, 9,3, 9,0, 8,7 ja 8,4 %). Mainittakoon vielä, että vuoden 1965 tilastojen mukaan laittoman liikkeen 'tiliin' on merkitty 13 972 juopumuspidätystä, mikä on kokeiluravintoloiden aiheuttamiin pidätyksiin verrattuna noin 50-kertainen määrä. Tämä merkitsi sitä, että vasta noin 1 250 kokeiluravintoloiden ta-

paan hoidettua olutravintolaa olisi johtanut yhtä suureen pidätysmäärään, kuin tilastoissa on merkitty laittoman liikkeen aiheuttamaksi.

Oluen anniskelusta ei ole ollut erityisiä haitallisia vaikutuksia liikenneturvallisuuden kannalta. Oluotravintolakoeluhan on merkinnyt vain noin 3 %:n lisäystä maamme anniskeluravintolamäärään. Liikenneturvallisuuspuoleen kiinnitettiin kuitenkin vakavaa huomiota jo ennakolta. Niinpä maaseudulla avatuissa Kantaravintolat Oy:n ravintoloissa mm. jaettiin asiakkaille selostehtisiä, joissa ajoneuvon kuljettajia varoitettiin nauttimasta olutta, mikäli he olivat lähdössä ajoon. Poliisiviranomaiset ovat ilmoittaneet Alkoholiliikkeelle neljästä erillistapauksesta, joissa moottoriajoneuvoa alkoholijuomien vaikutuksen alaisena kuljettanut henkilö on kertonut nauttineensa olutta kokeiluun osallistuneessa ravintolassa. Poliisiviranomaisten suorittamissa tutkimuksissa on ilmennyt, että kahdessa näistä tapauksista asianomaiset olivat nauttineet oluen lisäksi muita alkoholijuomia muualla kuin ravintoloissa, jonka vuoksi ravintolan osuus on jäänyt epäolennaiseksi. Kahdessa muussa tapauksessa olivat ravintolassa anniskellut olutmäärät olleet niin vähäisiä (toisessa 2 ja toisessa 4 pulloa), ettei ravintolan viaksi luettavaa rikkomusta ollut tapahtunut. Kokeiluravintolat eivät siten ole muodostaneet vaaratekijää liikenneturvallisuuden kannalta.

Kokeiluravintoloiden toimintaa on akuutteja haittavaikutuksia ajatellen pidettävä ilmeisen edullisena. Kokeiluajan lyhyiden vuoksi ei ole voitu hankkia selvitystä kokeiluravintoloiden merkityksestä alkoholinkäytön kroonisten haittavaikutusten kannalta.

Kokeiluravintolat ovat lähinnä maaseudulla näyttäneet vähentäneen laitonta liikkettä ja ns. tippojen ja teknillisten alkoholivalmisteiden käyttöä sekä yleensä ohjanneen alkoholin käyttötapoja hillitympään

suuntaan. Viranomaiset ovat maininneet tällaisista havainnoista esim. Kankaanpäässä, Karstulassa, Kauhajoella, Kittilässä ja Vimpelissä.

Alkoholijuomien kulutuksen kehitys

Alkoholinkulutuksen ja sen juomarakenteen kehityksen suhteen on syytä kiinnittää huomiota seuraavaan.

Niillä myymäläpaikkakunnilla, joilla on ollut kokeiluravintoloita, on väkevien juomien litramääräinen anniskelu supistunut vuodesta 1963 vuoteen 1965 6,7 % ja oluen anniskelu kasvanut 23,1 %. Muilla myymäläpaikkakunnilla väkevien juomien anniskelu on lisääntynyt 3,2 % ja oluen 'vain' 8,0 %. Näyttää ilmeiseltä, että alkoholinkulutuksessa on kokeilupaikkakunnilla tapahtunut siirtymistä väkevista juomista mietoihin. Tätä päätelmää tukee myös vähittäismyyntin kehitys, vaikka samalla on myönnettävä, että eräät yleiset tekijät ovat voimistaneet ko. muutoksia (kuvio 2).

Oluotravintolakoelun aloittamisen jälkeen on koko anniskelun juomarakenne muuttunut huomattavasti. Kun oluen osuus puhtaaksi alkoholiksi lasketusta anniskelusta oli vuonna 1962 35,1 % ja väkevien juomien 51,8 %, ovat ko. ryhmät vuonna 1966 jo lähes samansuuruiset, olut 42,8 % ja väkevät juomat 44,1 %. Tämä on ilmeisesti seurausta olutravintoloiden määrän jyrkästä noususta: vuoden 1962 alussa 18, 31. 10. 66 81 olutravintolaa.

Oluen ravintolakäytön kasvu on muodostunut kokeilun seurauksena suuremmaksi kuin vähittäismyyntin lisäys. Vuonna 1938 anniskelun osuus kokonaiskulutuksesta oli 87,7 %; vuoteen 1965 mennessä se oli painunut 34,8 %:in, mutta on vuoden 1966 tammi-syyskuussa noussut 35,3 %:in, mikä viittaa siihen, että käänne ylöspäin olisi nyt tapahtumassa. Asukasta kohden laskettuna on oluen kulutus noussut vuodesta 1938 vuoteen 1966 vähittäismyyntissä noin 12-kertaiseksi, kun se anniskelussa on vielä

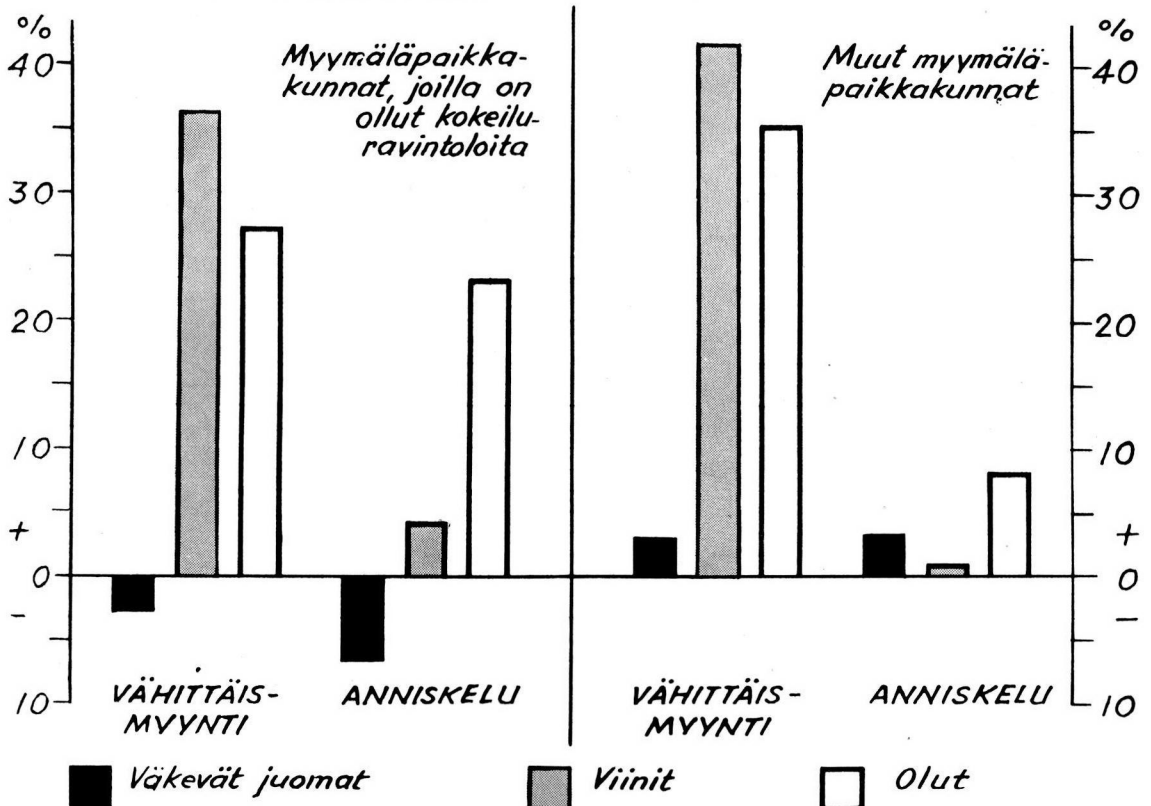
v. 1966 ollut vähäisempää kuin v. 1938. Arvioitu kulutusmäärä on tänä vuonna vähittäismyynissä 8,5 litraa ja anniskelussa noin 4,5 litraa eli yhteensä 13 litraa asukasta kohden vuodessa (v. 1962 noin 9 litraa).

Liiketaloudelliset tulokset

Kokeilun tulokset perustuvat vuodelta 1965 tehtyihin laskelmiin, joissa ravintoloiden ilmoittamia tietoja on oikaistu siten, että mm. liikevaihtoverovelvollisuuden erilaisuudesta ja tarjoiluhenkilökunnan palkkauksesta sekä ravintolan toiminnan aloittamisesta johtuneet tilinpidolliset häiriötekijät on eliminoitu. Viimeksi mainitut korjaukset koskevat lähinnä poistojen, korkokulujen ja välittömien verojen käsittelyä las-

kelmissa. Tavoitteena oli saada aikaan "normaalin toimintavuoden" tuloslaskelma. Poistojen osalta ei voitu käyttää suurimpia lain sallimia poistoprosentteja, vaan oli löydettävä "todellista kulumista" eli todennäköisiä tulonodotuksia vastaavat poistomäärät. Tällöin päädyttiin aineellisen käyttöomaisuuden eri ryhmien (rakenteelliset huoneistosisustukset, koneistot ja kalustot) kohdalta keskimääräiseen 10 %:n vuotuispoistoon. Mainittakoon, että aineelliseen käyttöomaisuuteen on jouduttu sijoittamaan keskimäärin 1 084 markkaa asiakaspaiikkaa kohden (Helsingissä, Tampereella ja Turussa 1 628 markkaa, muissa kaupungeissa ja kauppaloissa 861 markkaa ja maalaiskunnissa 737 markkaa). Koneisto ja ka-

VÄHITTÄISMYYNNIN JA ANNISKELUN LITRAMÄÄRIEN PROSENTTISET MUUTOKSET VUODESTA 1963 VUOTEEN 1965 ALKOHOLILIIKKEEN MYYMÄLÄPAIKKAKUNNILLA

lusto ovat sitoneet pääomaa keskimäärin 549 markkaa paikkaa kohden.

Korko on laskettu käyttöomaisuuteen, vaihto-omaisuuteen ja rahoitusomaisuuteen sijoitetulle pääomalle. Rahoitus- ja vaihto-omaisuuden yhteinen osuus koko pääomasijoituksesta on jäänyt erittäin pieneksi, n. 12 %:ksi. Vaihto-omaisuuden kiertonopeus on olutravintolassa varsin suuri, sillä varastot ovat vaihtuneet keskimäärin vajaassa 9 päivässä. Korko on laskettu sekä vieraan että oman pääoman osalta 9 %:n mukaan.

Toiminta-ajan lyhyiden vuoksi eivät ravintoloiden välittömät verot vielä v. 1965 ehtineet muodostua normaalitilannetta vastaaviksi. Tämän vuoksi on laskelmissa välittömien verojen määrä arvioitu siten, että verojen osuudeksi on laskettu 60 % ilmoitetusta verojen ja nettovoiton yhteismäärästä.

Ottaen huomioon, että oman pääoman tuottovaatimus olisi ollut 9 % ja että 9 % olisi riittänyt myös vieraan pääoman kuluihin, olisivat kokeiluravintolat olleet taloudellisesti kannattavia tuloslaskelman päättyessä nollaan tai osoittaessa nettovoittoa. Edellä mainituin tavoin laadittu tuloslaskelma on esitetty oheisessa taulukossa. Mainittakoon, että myyntiin sisältyvät palvelurahat ja liikevaihtovero, jotka ovat mukana myös kuluissa (liikevaihtovero kuitenkin vain vähittäisverovelvollisen ravintolan ta-

paan käsiteltynä, siis bruttovoitosta ja palvelurahoista laskettuna). Kuluihin on luettu edellä mainittujen lisäksi myös mm. palkat, muut henkilökustannukset, vuokrat, käyttöaineet ja -tarvikkeet, energiakulut, vakuutusmaksut, mainoskulut, korjaus- ja huoltokulut sekä hallintokulut.

Kun kokeiluravintolan keskimääräinen tuloslaskelma osoittaa nettovoittoa 0,6 % myynnistä, voidaan kokeiluravintoloiden sanoa keskimääräisesti olleen kannattavia. Taulukon perusteella voidaan päätellä, että lasketun 9 %:n koron asemesta olisi korkoa pääomalle tullut lähes 12 %, jos vuosi 1965 olisi ollut normaali toimintavuosi.

Liiketaloudellisen kannattavuuden kannalta on ratkaisevaksi tekijäksi osoittautunut kokonaisliikevaihto laskettuna asiakaspaikkaa kohden, joka on kokeiluravintoloissa ollut keskimäärin 458 markkaa kuukaudessa. Aineiston perusteella voidaan havaita, että noin 400 markan myynti paikkaa kohden kuukaudessa on normaalioloissa muodostunut taloudellisesti kannattavan toiminnan keskimääräiseksi alarajaksi. Myynnin jääminen alle 250 markan merkinnyt tappiollista tulosta pieninkin kustannuksin toimivalle liikkeelle. Mainittakoon, että olutravintoloiden kokonaismyynnin taso on kaupungeissa ja kauppaloissa yleensä vakiintunut varsin pian toiminnan aloittamisen jälkeen; maaseudulla siihen on useimmiten kulunut 1 — 2 vuotta.

Siitä huolimatta, että kokeiluravintoloiden keskimääräinen tuloslaskelma osoittaa nettovoittoa, eivät kaikki kokeiluun osallistuneet ravintolat ole muodostuneet taloudellisesti kannattaviksi. Vuodelta 1965 tehtyjen laskelmien mukaan 16 kokeiluravintolaa olisi tuottanut niihin sijoitetulle pääomalle ainakin 9 %:n koron, jos kysymyksessä olisi ollut normaali toimintavuosi. Kahdessa ravintolassa oman pääoman korko on jäänyt edellä mainittua pienemmäksi. Seitsemässä ravintolassa ei ole saatu lainkaan korkoa omalle pääomalle eivätkä tuotot

Kokeiluravintolan keskimääräinen tuloslaskelma vuodelta 1965 (laskettuna asiakaspaikkaa kohden kuukaudessa)

	mk	%
Myynti palvelurahoineen	457,98	100,0
./.. Myyntien tavaroiden hankinta-arvo	277,52	60,6
Bruttovoitto (TLH)	180,46	39,4
+ Muut tuotot	6,28	1,4
./.. Kulut (ilman poistoja, korkoja ja välittömiä veroja)	159,52	34,8
Käyttöyli jäämä (voitto I)	27,22	6,0
./.. Poistot	9,17	2,0
Liikevoitto (voitto II)	18,05	4,0
./.. Korot	9,26	2,1
./.. Välittömät verot	5,92	1,3
Nettovoitto	2,87	0,6

näistä kuudessa ole riittäneet edes kaikkien kulujen peittämiseen.

Mainitut yhdeksän ravintolaa herättävät kokeilun liiketaloudellisten tulosten kannalta erityistä mielenkiintoa. Näiden ravintoloiden osalta on pyritty selvittämään, mikä tai mitkä ovat syyt niiden jäämiseen kannattavuusrajan alapuolelle. Tarkastelemalla yksityiskohtaisesti eri näkökohtia, kuten perustamisaikaa, maantieteellistä sijaintia, kapasiteettia, myyntiä paikkaa kohden jne. on havaittu, että tappiota tuottaneiden seitsemän ravintolan heikko tulos on johtunut lähinnä myynnin vähäisyydestä kapasiteettiin verrattuna. Niiden joukossa on ollut viisi sellaista ravintolaa, joiden myynti paikkaa kohden on ollut alle keskiarvon (mm. neljä myynniltään pienintä), ja neljä ko. ravintoloista on sijainnut maaseudulla.

Maalais kuntien ravintoloiden liikevaihdon jääminen alle kannattavuusrajan on ainakin osittain johtunut siitä, että olutoikeuksien toimiva ravintola ei ole voinut maaseudulla täyttää esim. teollisuuslaitosten, liikeyritysten ja järjestöjen tarpeita. Tämä on ilmennyt mm. siten, että olutravintola ei ole saanut järjestääkseen sellaisia paikallisia tilaisuuksia, joissa on haluttu tarjota muitakin alkoholijuomia kuin olutta. Myös monet yksityiset asiakkaat ovat samasta syystä hakeutuneet alkoholijuomien pariin muualle kuin olutravintolaan.

Muita tuloksia

Kokeilu on tuonut esiin eräitä muitakin tuloksia, joista painavimpana on pidettävä sitä, että alkoholipoliittinen näkemys on voittanut alaa kunnallisviranomaisten piirissä. Kunnallisvaltuustothan antavat lausunnon ennen anniskelun aloittamista ja oikeuksien jatkamisesta anniskelukaudesta,

maaseudulla vuosittain. Valtuustojen suhtautuminen on muuttunut myönteisemmäksi niissä lausunnoissa, jotka on annettu kokeiluravintoloiden toiminnan aloittamisen jälkeen. Useissa tapauksissa oikeuksien jatkamista on puollettu yksimielisesti, vaikka päätös olisi ensimmäisellä kerralla syntynyt äänestyksessä vain niukalla enemmistöllä.

Yhteenvetona

kokeilun tuloksista voidaan sanoa, että olutravintolakokeilun avulla on hälvennetty olutravintoloita koskeneet virheelliset ennakkokäsitykset. Niin ikään on saatu yksityiskohtainen selvitys siitä, että maassamme on nykyisen lainsäädännön nojalla olemassa edellytykset alkoholipoliittisesti tarkoituksenmukaisten olutravintoloiden toiminnalle, mutta että nämä edellytykset eivät liiketaloudellisessa suhteessa ole yhtä hyvät maaseudulla kuin kaupungeissa ja kauppaloissa. Kokeilun tavoite on siten saavutettu. Samalla on kuitenkin ilmennyt, että maaseudulla vallitsevissa olosuhteissa ei ole perusteltua syytä rajoittaa anniskelua pysyvästi yksinomaan olueen. Maalaiskuntiin perustettujen olutravintoloiden anniskeluoikeuksien mahdollisen laajentamisen tulee kussakin yksittäistapauksessa tietenkin tapahtua yhteistoiminnassa asianomaisten viranomaisten kanssa.

Saatujen myönteisten tulosten ja kokemusten perusteella on kokeilun katsottava kokonaisuutena onnistuneen hyvin. Olutravintolakokeilu on kuitenkin ollut vain rajoitettu alkoholipoliittinen toimenpide. Tämän vuoksi sen myönteiset tulokset eivät oikeuta tekemään sellaista johtopäätöstä, että anniskelua koskevat järjestelyt riittäisivät pyrittäessä tukahduttamaan laitton liike ja supistamaan alkoholin haittavaikutukset mahdollisimman vähiin.